

יום המשפחה

אכפת לי ממך וממך

מבוא

יום המשפחה מצוין בל' בשבט והוא יום החג של המשפחה בישראל. בין היתר, ביום הזה עוסקים ביחסים שבין בני המשפחה ומדגישים את חשיבותן של הדאגה זה לזה, האהבה, התמיכה ההדדית ועוד.

מקורו של יום המשפחה אינו במסורת היהודית, אולם יום זה הוא הזדמנות מיוחדת לקדם ערכים חשובים במסורת היהודית, כמו ערך המשפחה וערך כיבוד ההורים – "כְּבֹד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ" (שמות, פרק כ' פסוק י"א).

במדינות רבות מציינים ימים דומים ליום המשפחה – "יום האם" ו"יום האב". גם בישראל ציינו בתחילה את "יום האם", וביום הזה הודו לאמהות על טיפולן המסור בבית ובכל בני המשפחה. ואולם, בשנות התשעים נהפך "יום האם" ל"יום המשפחה" והדגשים בו השתנו.

בישראל בחרו לציין את יום האם ואחריו את יום המשפחה בל' בשבט, שהוא יום פטירתה של הנרייטה סאלד. הנרייטה סאלד (1860-1945) הייתה פעילה ציונית שעלתה ארצה מארצות הברית. סאלד כונתה "אם הילדים" – היא לא הביאה לעולם ילדים משלה, אך הייתה "אם" לילדים היהודים הרבים שהצילה מהשואה והעלתה לארץ במסגרת ארגון "עליית הנוער". הנרייטה סאלד הייתה קשובה לקשיי ההסתגלות של הילדים בארץ החדשה והשתדלה להקנות להם תחושת בית ומשפחה בפנימיות שהקימה בשבילם ברחבי הארץ.

ביחידה זו בחרנו לעסוק בדרכים שבעזרתן אנו מביעים אכפתיות כלפי בני המשפחה שלנו – את האכפתיות של המבוגרים לצעירים ולהפך. חשוב לנו להדגיש שגם הילדים במשפחה צריכים לתרום ליצירת אווירה טובה ואכפתית במשפחה, ולא ההורים בלבד.

מטרות היחידה

- התלמידים ירכשו ידע כללי על מהות היום ומנהגיו.
- התלמידים יכירו מגוון דרכים להבעת אכפתיות כלפי בני המשפחה שלהם.
- התלמידים יבינו שגם התנגדות של הורים לבקשות של ילדים נובעות, לעתים, מדאגה ומאכפתיות.
- התלמידים יבינו שגם הם מוזמנים להביע אכפתיות כלפי בני המשפחה שלהם, ושזה אינו תפקידם של המבוגרים במשפחה בלבד.

חלקי היחידה

- פתיחה – משחק רביעיות
- גוף היחידה – איך מביעים אכפתיות במשפחה?
- סיום – משימה אישית

פתיחה – משחק רביעיות

הסבר למשחק והוראות להכנתו ראו בקובץ "על משחק הרביעיות" [שבאתר תל"י](#).

ני"ב

בעקבות שינויים חברתיים בארץ ובעולם, אנשים רבים חיים היום בדגמים שונים של משפחות. יום המשפחה הוא חגן של כל המשפחות ושל כל סוגי המשפחות, ובהן: משפחות שיש בהן שני הורים, משפחות חד-הוריות (בנסיבות שונות), משפחות "משולבות", משפחות שבהן גם ילדים שאינם משותפים לבני הזוג, משפחות חד-מיניות ועוד.

חשוב שכל תלמידי הכיתה ירגישו בנוח בשיעור הזה, גם מי שאינם חיים בתא משפחתי מסורתי (אב, אם וילדיהם). לכן הוזכרו ביחידה כמה סוגים של משפחות, הן באיור שבפנת היחידה זו (בראש עמ' 62), הן בפתק "המשפחות שונות זו מזו" (באמצע העמוד).

יום המשפחה

החג שלי

הנה שצורה צנרתי
לאחותי להכין
צואיות להוריי לכהוד
יום המשפחה.

יום המשפחה

סיפור החג

מציינים את החג שלי
השנה, ביום הטיירתה
של הנרייטה סאלד,
משום שהנרייטה סאלד
הצילה ילדים מתקופת
השואה והצלתה
אותם לארץ.

יום המשפחה

מנהגי החג

כותבים ברכות לפני
המשפחה

יום המשפחה

תאריך החג ושמותיו

ל' בשבט

איך מביעים אכפתיות במשפחה?

1 ברכת הבנים וברכת הבנות (עמ' 63)

לפני העיסוק בברכה נתמקד בשם היום "יום המשפחה" ובכותרת המשנה "אכפת לי ממך וממך", ונשאל את התלמידים, מה הקשר בין שם היום לבין כותרת המשנה. נבקש מהתלמידים להביא דוגמאות: כיצד מביעים אכפתיות במשפחה שלהם? איך אנחנו נותנים לבני המשפחה שלנו הרגשה שהם חשובים לנו?

נקרא עם התלמידים את הברכה ונבהיר את המילים הקשות.

בירור (בעזרת קטע המידע ודברי אהוד הבלש): בברכה הזאת ההורים מברכים את הבנות ואת הבנים כמו אמהות האומה, ואת הבנים שיהיו כמו אבות האומה. במה הם מברכים אותם בכך?

(למורה בלבד)

ברכת הבנים והבנות

בכמה מקהילות ישראל נהוג לברך את הבנים והבנות בליל שישי, כשחוזרים מהתפילה מבית כנסת או בתחילת סעודת השבת וכן בערב יום הכיפורים. ההורים מניחים את ידיהם על ראש הבן או הבת ומברכים את ילדיהם כמו שבירך יעקב את בניו של יוסף, אפרים ומנשה (בראשית מ"ח, י"ד). השורה הראשונה בברכת הבנים לקוחה מנוסח הברכה של יעקב את אפרים ואת מנשה (בראשית מ"ח, כ'). שלוש השורות הבאות לקוחות מברכת כוהנים (במדבר ו', כ"ד-כ"ו).

שאלה 2 מזמינה את התלמידים להביע את דעתם על תוכן הברכה.

במשימה 3 התלמידים מתבקשים לכתוב ברכה להוריהם, והיא נועדה להדגיש שגם הילדים נדרשים להביע אכפתיות לבני המשפחה האחרים. לאחר כתיבת הברכות אפשר לשאול את התלמידים, כיצד, לדעתם, יגיבו הוריהם לברכה. האם יפתעו? אם כן, מדוע? אם לא, מדוע?

2 בואו ונפנק זה את זה – השיר "לסבתא שלי מקרר" מאת שולמית הר אבן

בעזרת השיר שבעמ' 64 נרחיב את הדיון ונעסוק לא רק במשפחה הגרעינית (הורים וילדיהם) אלא גם ביחסים שבין סבים לנכדים. הסבתא שבשיר מכירה היטב את נכדיה – היא יודעת מה כל אחד מהם אוהב לאכול; כל אחד מהם חשוב לה, והיא רוצה לשמח אותו ולפנק אותו במאכל שהוא אוהב במיוחד. ולכן "תמיד יש בו יש, ואף פעם אין בו אין" – תמיד יש במקרר "מענה" לרצונו של כל נכד ונכד.

בעזרת משימה 4 יבינו התלמידים שהמקרר מלא תמיד מכיוון שסבתא חושבת על כל אחד מהנכדים ודואגת שתמיד יהיה בו מאכל שכל אחד מהם אוהב. ייתכן שהמקרר אינו מלא ממש, עד אפס מקום, אבל כיוון שתמיד מוצאים בו משהו שאוהבים, נדמה שהוא מלא ולא חסר בו דבר.

השאלה **בבועת החשיבה** מעלה את הרעיון שפינוקים במשפחה (כלומר, רצונם של בני משפחה לעשות דברים שישמחו את בני המשפחה שלהם), משרים במשפחה אווירה של אהבה, שמחה ואכפתיות.

נ"ב

מאז ומתמיד היה המזון דרך לפנק ו"להזין" באהבה את מי שאוהבים. עם זאת, מזון אינו הדרך היחידה לעשות זאת, ויש דרכים רבות אחרות להביע חיבה ואכפתיות – יש המחבקים, יש המקדישים זמן לשיחה, לקריאה משותפת, למשחק וכדומה. כדאי להעלות עניין זה בדיון עם התלמידים ולעודד אותם לבחון את הדרכים המגוונות שבהן באות לידי ביטוי החיבה והאכפתיות במשפחות שלהם.

3 איך מביעים אכפתיות? אכפתיות במשפחה גם במצבי קונפליקט – סיפור מהחיים

שקד, הילד בסיפור שבעמ' 65, חש שלהוריו לא אכפת מה הוא עושה ואיך הוא מרגיש, מכיוון שהם אינם נענים לבקשתו לעזור לו בשיעורי הבית. הוא מרגיש שהוא אינו חשוב להוריו, שהוריו אינם דואגים לו וששיעורי הבית שלו אינם מעניינים אותם. שקד אינו מצליח להבין את עמדת הוריו, את טענתם שחשוב להם לחנך אותו לעצמאות, לחנך אותו להתמודד עם בעיות קודם כול בכוחות עצמו. שקד מתרגם את "אי-ההיענות" של הוריו לבקשתו לחוסר אכפתיות.

משימה 5 נועדה לסייע לתלמידים להבין את עמדות שני הצדדים ולנקוט עמדה. ייתכן שיהיו ילדים שיזדהו עם עמדת הילד.

משימה 6 מאפשרת לתלמידים להבין עוד יותר את עמדת ההורים, את הטענה שהסירוב לבקשתו של שקד מקורו בדאגה ובאכפתיות.

משימה 7. גם ההורים וגם שקד מרגישים תחושות לא טובות במצב המתואר. התלמידים מתבקשים לייעץ להורים מה לעשות כדי ששקד ירגיש טוב יותר, מבלי לוותר על דרישתם. ההורים יכולים, למשל, להסביר לבנם את הסיבה לסירובם, להזכיר לו כמה הם אוהבים אותו, לחבק אותו, לתחום את הזמן שבו שקד צריך לנסות להכין את השיעורים בעצמו וכדומה.

סיום – משימה אישית

כאן מובאת הצעה לתלמידים להכין "פינוק" לבני משפחתם. העוגה שבמשימה קלה ובטוחה להכנה, ואופים אותה במיקרוגל ולא בתנור אפיה.

